

ประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ของเทศบาลนครนนทบุรี
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

Management Effectiveness of the Frail Elderly People Long -Term Care : A Casestudy of the Elderly
Living in Nonthaburi City Municipality Area, Nonthaburi Province

ปวีณสุดา จันทุณี* และ ฟ้าใส สามารถ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

E-mail: Pawesuda_fon@hotmail.co.th, phasai.s@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรี 2) ศึกษาปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรี และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

วิธีการดำเนินวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 400 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างคำนวณด้วยวิธีของยามานะ สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ 7 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านนโยบายภาครัฐ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความสัมพันธ์ กันในเชิงบวกในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ การจัดการระบบการดูแลระยะยาว ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

Abstract

This study aimed to 1) study effectiveness of long term care management of frail elderly .2) To critical success factors for effectiveness of long term care management, and 3) To ascertain correlation among critical success factors and effectiveness of long term care management to the elderly

This was mixed research, qualitative of proached; questionnaires was data gathering tool. sample were long term patient rescinded Nonthaburi Municipality service area according to Yamane equation . Stratified and accidental sampling were used for sampling. the key thing ranking official were sample for

* Corresponding author, e-mail: Pawesuda_fon@hotmail.co.th

qualitative approach . descriptive statistics; percentages, mean, standard deviation, meaning Pearson R was inferential statistics: the findings were as follows;

- 1) effectiveness of long term care management was high level.
- 2) the high critical factors was government policy
- 3) there were a statistical correlation among critical success factors with effectiveness.

Keywords: effectiveness; long term care management, frail elderly people

1. ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันปัญหาโครงสร้างประชากรกลายเป็นปัญหาที่ต้องเตรียมพร้อมรับมือ จากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจที่ถดถอย ขนาดครอบครัวที่เล็กลง และอัตราการเกิดใหม่มีจำนวนต่ำ ซึ่งสวนทางกับโครงสร้างประชากรที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น เดิมประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 4.6 เพิ่มเป็นร้อยละ 7.36 ในปี ค.ศ. 1999 และประมาณการกันว่าปี ค.ศ.2020 จะมีผู้สูงอายุถึงร้อยละ 15.28 ของประชาชนทั้งหมด และกลุ่มโรคไม่ติดต่อในผู้สูงอายุได้กลายเป็นปัญหาสุขภาพที่เป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย กลุ่มโรคไม่ติดต่อหลัก ได้แก่ อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคเบาหวานและโรคมะเร็ง ทั้งนี้ สำนักโรคไม่ติดต่อเปิดเผยข้อมูลว่า ประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและป่วยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งภาวะในการรักษาโรคไม่ติดต่อเหล่านี้ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องอยู่ติดเตียงและต้องได้รับการดูแลในระยะยาว จากการศึกษาพบว่าภาวะทุพพลภาพของผู้สูงอายุไทย พบ 1 ใน 4 ของผู้สูงอายุคิดเป็น ร้อยละ 7 ของผู้สูงอายุไทย ต้องพึ่งพาในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และมีการพยากรณ์ว่าปี 2573 จะมีผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพาจำนวนถึง 1,103,754 คน จากปัญหาของผู้สูงอายุที่ รัฐบาลได้มีการปฏิรูปด้านการยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขโดยให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care : LTC) เพื่อบรรเทาปัญหา และเป็นการเตรียมพร้อมรับมือการเข้าสู่สังคมสูงอายุ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่นำนโยบายมาสู่การปฏิบัติในการดำเนินการ ให้ระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care) บรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ รวมไปถึงการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เทศบาลนครนนทบุรี ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบเทศบาลนครที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรกว่า 250,000 คน เป็นเทศบาลนครที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทย เทศบาลนครนนทบุรีในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง อย่างรวดเร็ว รวมถึงประชากรแฝงที่มีมากถึง 50,000 คนด้วยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเทศบาลนครนนทบุรี ไม่ว่าจะเป็นความหนาแน่นของประชากร การประกอบอาชีพนอกบ้าน การเข้าสู่ความเป็นเมือง ที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ความแออัด รถติด มลพิษทางอากาศ และอื่น ๆ ทำให้คุณภาพชีวิตในแต่ละช่วงวัยได้รับผลกระทบ ไปด้วย กลุ่มผู้สูงอายุซึ่งถือเป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการพึ่งพิงจากครอบครัว เนื่องจากความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดลง แต่บริบทการเปลี่ยนแปลงที่ผู้วิจัยกล่าวไปข้างต้นส่งผลให้การสนับสนุนของครอบครัวไม่เพียงพอ จึงกลายเป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การดูแลและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยการนำระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง(Long Term Care : LTC) มาปฏิบัติเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นประชาชน

จากสภาวะการณ์และเหตุผลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากสถิติจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะ

ฟังก์ชันที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผสมกับบริบทสังคมเปลี่ยนแปลงไปซึ่งไม่เอื้อต่อการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมรับมือ เพื่อให้การจัดการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเกิดผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาเรื่องประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความน่าสนใจที่จะทำการศึกษา

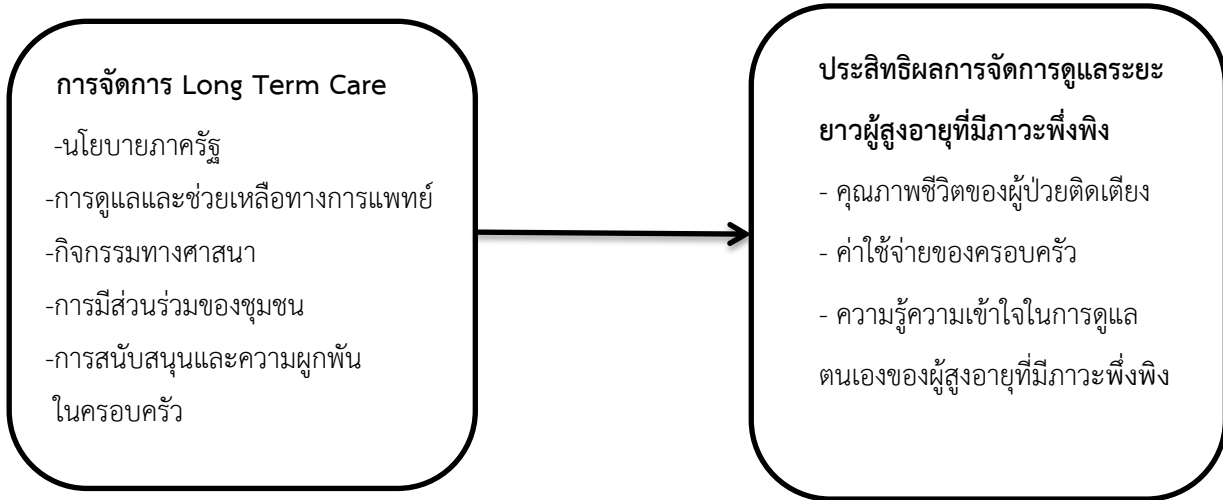
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care : LTC) ของเทศบาลนครนนทบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง(Long Term Care : LTC) ของเทศบาลนครนนทบุรี
- 2.3 เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ ระหว่างประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care : LTC) กับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

3. ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) แนวคิดนโยบายสาธารณะ เนื่องจากนโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลที่มุ่งสร้างประโยชน์ให้ประชาชนเป็นหลัก เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี 2) แนวคิดการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบสุขภาพผู้สูงอายุ จากสถานการณ์ผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้น และวัยสูงอายุจะมากพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจที่มีพัฒนาการในทางที่เสื่อมลง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเองจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้การจัระบบสุขภาพของผู้สูงอายุบรรลุเป้าหมาย 4) แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิงโดยรัฐบาลมีการกำหนดนโยบาย ภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ 2545 มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานระบบการดูแลผู้สูงอายุ ในภาวะพึ่งพิง พ.ศ.2557-2561 โดยมีหลักการสำคัญให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการที่พึ่งได้อย่างทั่วถึง ทุกท้องถิ่นมีการจัดการบริการดูแลระยะยาว (Long Term Care) ในการสนับสนุนครอบครัวผู้สูงอายุ โดยมีท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการ Long- Term Care รวมถึงมีการตั้งกองทุนในระดับท้องถิ่น และบูรณาการแหล่งเงินที่ลงไปชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้การบริหารจัดการมีหลายหน่วยงาน เข้ามาทำงานกันแบบบูรณาการ 5) แนวคิดการดูแลระยะยาว (Long Term Care) และ 6) แผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง พ.ศ.2557-2561 โดยผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ด้วยการสังเคราะห์และการศึกษาเอกสาร แผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2557-2561 และการสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลการจัดการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการดูแลระยะยาวในผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ประกอบไปด้วย 5 ด้าน เป็นสำคัญ แล้วจึงนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตเทศบาลนครนนทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องโดยตรงในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาล โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ด้วยสูตรของ Yamane จำนวน 400 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ นายแพทย์ผู้รับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข นักกายภาพบำบัด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจำนวน 400 คน หลังจากเก็บข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายแพทย์ผู้รับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข นักกายภาพบำบัด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 คน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะ กับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามจะประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การหาค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ (Reliability) ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงมาทดลองกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริงที่เทศบาลตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.852

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้แก่ นายแพทย์ผู้รับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ตามประเด็นที่กำหนดขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยการสังเคราะห์และการศึกษาเอกสารแผน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานระบบการดูแล ระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2557-2561 เพื่อให้การสัมภาษณ์ สอดรับกับผลการวิจัยที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปริมาณ

5. ผลและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ พบว่า 1) ประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีภาวะพึ่งพิง ของเทศบาลนครนนทบุรี จากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาว มีค่าเฉลี่ยรวม 3.58 อยู่ในระดับมาก โดยมีลำดับของประสิทธิภาพที่ผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในส่วนของการทำงาน การพูดคุยถึงอาการมากที่สุด รองลงมามองว่าการจัดการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายได้ และสุดท้ายด้านความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง สะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความสำคัญในระดับมาก เพราะการดำรงชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การได้รับการพูดคุยจากผู้มีความรู้เฉพาะทาง เพื่อให้ได้ความรู้ ความเข้าใจในการดูแลตนเอง การดูแลทางการแพทย์ที่ดี รวมถึงสร้างกำลังใจให้ผู้สูงอายุ ในทางกลับกัน จุดอ่อนของการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง คือการสร้างให้ผู้สูงอายุ เข้าใจในการดูแลตนเอง

2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ว่า ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.81 รองลงมา คือด้านการดูแลทางการแพทย์ มีค่าเฉลี่ย 3.77 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.72 ด้านการสนับสนุนและความอบอุ่นในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.70 และด้านกิจกรรมทางศาสนา น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.64 ตามลำดับ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนและความอบอุ่นในครอบครัว ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ ปัจจัยด้านการดูแลและช่วยเหลือทางด้านการแพทย์ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยด้านกิจกรรมทางศาสนาและนันทนาการ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในระดับต่ำ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาพบว่า สภาพการณ์การจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตเทศบาลนครนนทบุรี อดีตใช้งบประมาณกองทุนท้องถิ่น ในการจ้างนักรักษาพยาบาลไปให้ความรู้ และความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และมอบอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็น แต่ด้วยการดำเนินงานของท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดในเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณ ไม่มีระเบียบที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นเกณฑ์การเบิกจ่ายบประมาณไม่ชัดเจนค่ากลาง การจัดซื้อจัดจ้าง ยังไม่ได้ถูกกำหนดไว้ ขั้นตอนในการจ่ายเงิน ยังมีความยุ่งยาก และท้องถิ่นไม่มีเงินในการตั้งแพทย์ หรือพยาบาลมาทำงานได้ตามจำนวน เนื่องจากอาชีพเหล่านั้นมีความเป็นวิชาชีพ ค่าตอบแทนสูง

รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ถูกมองว่าหน้าที่หลักเป็นของครอบครัว ท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือในยามจำเป็นและช่วยได้เท่าที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา Case study ; Some Cross-National Comparisons (Koff etall , 1982) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่อ่อนแอ ใน 5 ประเทศได้แก่ สหรัฐ เดนมาร์ก ไสแลนด์ อังกฤษ และโปแลนด์ ปลายทศวรรษ 1960 พบว่า ความมุ่งมั่นของการดูแลทางการแพทย์ให้ผู้สูงอายุ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง รูปแบบที่พบบ่อยในต่างประเทศและน่าเป็นห่วงมาก คือบทบาทการดูแลผู้สูงอายุที่อ่อนแอของครอบครัวและท้องถิ่นที่แยกออกจากกัน ผู้สูงอายุยังคงอบอุ่นเมื่อได้อยู่ในความดูแลของลูกหลานแม้จะสามารถรับมือได้

กับการบริการดูแลผู้ป่วยที่ไม่เหมาะสม The Gerontological Society of America' 1980 ในการประชุมทางวิทยาศาสตร์ ปี 2523 ผลการประชุมได้ข้อสรุปว่า ครอบครัวเป็นกุญแจสำคัญในการควบคุมค่าใช้จ่ายและดูแลคุณภาพการดูแลที่ได้รับจากหน่วยงานที่ให้บริการ ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังถูกมองเป็นเรื่องส่วนตัวของการขาดการสนับสนุนดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุอ่อนแอในขณะที่บทบาทสนับสนุนของผู้ให้การดูแลยังขาดองค์ประกอบอีกหลายอย่างโดยเฉพาะการสนับสนุนจากส่วนกลางแต่ถ้าผู้ให้การดูแลได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง หรือมีนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกันอาจส่งผลดีต่อการดูแลขั้นพื้นฐานและการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุได้

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้วิจัยประสงค์จะนำเสนอผลการศึกษาในประเด็นที่ผลการศึกษามีประเด็นปัญหาไปสู่แนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะ

1) ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ การจัดการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรีงบประมาณส่วนหนึ่งเป็นงบอุดหนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) การเบิกจ่ายงบประมาณขึ้นอยู่กับเกณฑ์การอนุมัติของ สปสช. ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดอำนาจในการตัดสินใจ รวมถึงขาดระเบียบในการเบิกจ่ายงบประมาณ ค่ากลางการเบิกจ่าย หลักการสำคัญในการพัฒนาระบบบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จากแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง ภาครัฐจำเป็นต้องมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานของท้องถิ่นในการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงซึ่งมีระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และท้องถิ่นต้องจัดให้มีกองทุนในระดับท้องถิ่นในการดำเนินงานระบบการดูแลระยะยาว โดยการบูรณาการแหล่งเงินต่าง ๆ ลงไปในชุมชน รวมถึงการบูรณาการหน่วยงานอื่น ๆ เข้าร่วมดำเนินการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) ปัจจัยด้านการช่วยเหลือและดูแลทางการแพทย์ คู่มือการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงพบว่า เกณฑ์การได้รับชุดของบริการที่จำเป็นเพื่อให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันพื้นฐาน ของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น การทำแผล การบริหารความปวด การให้ยา การเฝ้าระวังภาวะสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ จากผลการศึกษา เทศบาลดำเนินการยังไม่เต็มกำลังความสามารถ ปัญหาหลักๆที่พบคือด้านด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการจ้าง รวมถึงความพร้อมของรพพยาบาลที่รับผู้สูงอายุที่ติดเตียง ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องการเกณฑ์การใช้รพพยาบาลกับผู้ป่วยติดเตียงได้ทุกรายโดยไม่มีข้อจำกัด เนื่องจากความสะดวกในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยในบางรายลูกหลานจะต้องทำงานข้างนอกบ้าน

3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการศึกษา พบว่าชุมชนยังมองว่าการดูแลผู้สูงอายุยังคงเป็นหน้าที่ของคนในครอบครัวเป็นหลัก ชุมชนทำได้แค่การคอยช่วยเหลือเป็นครั้งคราว แต่ปัจจุบันเทศบาลนครนนทบุรี เริ่มพัฒนาการจัดการโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรม ร่วมวางแผน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ในส่วนของการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และเทศบาลนครนนทบุรีจัดให้มีระบบบริการในชุมชน เป็นสิ่งที่ช่วยให้การดูแลผู้สูงอายุสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งการบริการในชุมชนประกอบด้วย บริการสุขภาพที่บ้าน การเยี่ยมบ้าน การส่งเคราะห์เบี้ยยังชีพ ศูนย์บริการผู้สูงอายุ ตั้งแต่ริเริ่มการบริการ การจัดทีมงาน การจัดสรรทรัพยากร การให้ข้อมูลข่าวสารและการติดตามประเมินผล

6. สรุปผล

ประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรี จากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ ประสิทธิภาพการจัดการระบบการดูแลระยะยาว มีค่าเฉลี่ยรวม 3.58

อยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ว่า ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐมีผลต่อประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มากที่สุด ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความสำคัญในระดับมาก เพราะการดำรงชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การได้รับการพูดคุยจากผู้มีความรู้เฉพาะทาง เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลตนเอง การดูแลทางการแพทย์ที่ดี

ดังนั้น หากเทศบาลสามารถทำให้การดูแลทางการแพทย์ที่ดี ได้แก่ การมีรถพยาบาลให้บริการในยามฉุกเฉินได้ทุกกรณี และเทศบาลจัดให้มีอุปกรณ์ทางการแพทย์พื้นฐานที่เพียงพอ รวมถึงมีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะเข้าไปติดตามอาการเป็นระยะ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวในผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้ แต่จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของท้องถิ่นก็มีข้อจำกัดในการทำงาน หากท้องถิ่นไม่มี แผนหรือระเบียบในการเบิกจ่ายงบประมาณ ทำให้การดำเนินงานไม่มีเกณฑ์หรือแนวทางที่ชัดเจน หลายท้องถิ่นไม่กล้านำเงินงบประมาณมาใช้ เพราะกลัวถูกตรวจสอบ รวมถึงการแจกของหรือการช่วยเหลือถูกมองเป็นการหาเสียง และท้องถิ่นยังไม่มีอำนาจการตัดสินใจ เนื่องจากต้องรองบุดหนุนจากส่วนกลาง ทำให้การดำเนินงานมีความล่าช้า

จึงสรุปได้ว่าการศึกษา ประสิทธิผลการจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลนครนนทบุรี มีประเด็นปัญหานำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) การเบิกจ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องใช้งบอุดหนุนรัฐบาล โดยสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการให้งบประมาณ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าต่อการดำเนินงาน
- 2) ปัญหาการบริการทางการแพทย์ ในส่วนการจัดจ้างบุคลากรด้านการแพทย์ อุปกรณ์ทางการแพทย์ยังไม่เพียงพอ
- 3) การเข้าสู่ภาวะความเป็นเมืองของเทศบาลนครนนทบุรี ส่งผลต่อคุณภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ระบบการเก็บกู้ในชุมชนลดน้อยลง
- 4) เทศบาลนครนนทบุรียังไม่มีมาตรการดูแลระยะยาวในระดับชุมชนและครอบครัว ซึ่งถือเป็นฐานการใช้ท้องถิ่นในการทำงานแบบบูรณาการ
- 5) เทศบาลยังมีข้อจำกัดในการบริการทางการแพทย์ หากเทศบาลสามารถจัดให้มีรถพยาบาลได้ทุกกรณี จะเพิ่มความปลอดภัยและความสะดวกในการเคลื่อนย้ายผู้สูงอายุ และลดภาระของครอบครัว

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ปัญหาผู้ดูแลในครอบครัวมีปัญหาวิกฤตค่อนข้างมากทั้งในบริบทของเมืองและชนบท ขณะที่วัยแรงงานต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แต่สังคมไทยก็ยังมีจุดที่มีวัฒนธรรมของชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้นระบบการดูแลที่ดีและมีความสุขต้องคุณภาพชีวิตที่ดี ค่าใช้จ่ายเพียงพอและผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีความรู้และความเข้าใจในการดูแลตนเอง
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดเวทีแสดงความคิดเห็น และควรมีเกณฑ์หรือตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการที่จะดำเนินงานด้านแผนงบประมาณในการดูแลระยะยาวผู้ สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์
- 3) ควรมีมาตรการดูแลระยะยาวในระดับชุมชนและครอบครัว เช่น การจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังและส่งเสริมสุขภาพในชุมชน การใช้วัดเป็นสถานบำบัดทางจิตใจและ การจัดให้มีอาสาสมัครเยี่ยมบ้าน

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] เกียรติศักดิ์ กองพลพรหม. (2537). **บทบาทและการพัฒนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาโรคไม่ติดต่อ ครั้งที่ 1** ศูนย์พัฒนาการควบคุมโรค กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพฯ
กองทุนระบบการดูแลระยะยาวฯ LTC พ.ศ. 2561 เข้าถึงได้จาก
<https://www.nhso.go.th/frontend/page-contentdetail.aspx>. 4 พฤศจิกายน 2561
- [2] จิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2552). **การศึกษานโยบายและการดำเนินการด้านผู้สูงอายุและกลุ่มโรคไม่ติดต่อของกรุงเทพมหานคร: ปรินญาพยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
- [3] ฐิติพร ธรรมโห. (2557) .**แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการผู้สูงอายุ ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ) : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล**
- [4] ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. **มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ (มส.ผส.). (2552) .ระบบการดูแลระยะยาวและกำลังคนในการดูแลผู้สูงอายุ: ทิศทางประเทศไทย**
- [5] Theodere H.Koff (1987). **Long Term Care: An Approach to Serving the frail Elderly.**
University of Arizona,Tucson.
_____. (1987). **Organization of the Long Term Care System.** University of Arizona,Tucson.
_____. (1987). **The Components of Long Term Care System:A Historical** University of Arizona,Tucson
Review.
_____. (1987). **The management of Human Resources** University of Arizona,Tucson.
- [6] Van Meter, Donald S. and Van Horn, Carl E. (1975, February). “ **The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework,**” Administration and Society. 6(4): 7.
- [7] Walter, Williams. (1971). **Social Policy Research and Analysis: The Experience in The Federal Social Agencies.** New York: American Elsevier Publishing Co.
-